

שאלה: אחיינית שלי מתחתנת בעוד חודש. היא צעירה ותמימה, ואינה יודעת להחליט. אנשים יעצו לה לערוך "הסכם קדם-נישואין" עם החתן, ואחרים אמרו לה שזה לא מקובל בציבור הדתי. מה אתה ממעץ?

תשובה: הבעיה של סרבני-גט נהיה נפוץ יותר ויותר עם הזמן. יש אחוז מסויים של הציבור שאין בני הזוג מסתדרים היטב יחד. יש עשרות אלפי זוגות המתחתנות בכל שנה ושנה (בישראל ובעולם היהודי בתפוצות) ואי אפשר להעלים עין מהמצב שמספר רב מהם מגיעים למצב שאחד מהצדדים רוצה להיפרד השני. אל לו לאדם להיות כבת-יענה המטמינה את ראשה בחול ואינה רוצה לראות שום סכנה העלולה להיות.

נכון, התורה נתנה פתח שלא רק הבעל יכול ליזום גט, אלא גם האשה, אם יש סיבה מוצדקת לבקש גט בית הדין יכול להועיל לאשה להשיג הגט אפילו בכפייה של הבעל (שו"ע אבן העזר, סימן קנד). אמנם הכפייה שמדובר עליה בתקופה העתיקה היתה במכות גופניות (רמב"ם, הלכות גירושין, פרק שני). אבל בימינו המדינה אוסרת השימוש באמצעי זה. נותר לבית הדין הרבני רק לשדל בדיבורים את הבעל לתת גט. ויש מקרים חמורים שיוכלו לשלול ממנו רשיון נהיגה, או לאסור אותו בבית סוהר, אם יסרב. אבל מקרים אלו נדירים ביותר ובית הדין מהסס מלהשתמש באמצעי זה.

יש מקרים שהבעל תובע סכומי עתק נכבדים שאינם מגיעים לו בדין. יש מקרים שהוא דורש דרישות בלתי הגיוניות ומזיקות גבי הילדים עבור הסכמתו לתת גט. במקרים רבים ידי בית-הדין כבולות בלי יכולת לכופף גט. ויש מקרים שגם נשים מעכבות את הגט ללא הצדקה, ובית הדין קצרה ידו מלהושיע והבעל נמצא עגון.

לכן היו חכמים בדורנו שהציעו רעיון זה של "הסכם קדם נישואין" בו שני הצדדים, חתן וכלה, מסכימים מראש שאם כעבור זמן מסויים, נניח שנתיים, לא יסתדרו יחד, והאחד מבני הזוג תובע גט, אם יסרב הצד השני לתת הגט הוא מתחייב כבר מאז הסירוב לשלם לצד השני דמי מזונות גבוהים שנקבעו מראש בהסכם בכל חודש וחודש, עד שיסכים לתת הגט, או תסכים היא לקבל הגט. ההתחייבות לשלם הוא רק אם בית הדין [הממלכתי] מחייב את הצד האשם לתת גט או לקבל הגט והוא מסרב או היא מסרבת. וכמו כן ההתחייבות היא אם אחד מהצדדים מסרב להופיע ולטעון טענותיו או טענותיה לפני בית הדין הממלכתי שהוזמן אליו.

חלק מהרבנים פסלו תכסיס זה. טענו כי זה נחזה כקנס כספי ואם כופים גט על הבעל, ללא הסכמת בית הדין, הוא גט כפוי, והגט פסול (כדברי הרמב"ם הנ"ל).

זאת אומרת אמצעי-לחץ שהבעל יחויב בסכומים ניכרים של כסף נחשבים לכפיה, ובכך בית הדין הרבני לא יעסוק בהכנת גט לבני הזוג הזה.

אמנם הטוענים מְנַגְד סבורים שאין בכך כפיה כלל, שהרי מדובר בהתחייבות כספית שהצדדים לקחו עליהם מראש ובהסכמה ללא כל כפיה.

היו אחרים שטענו נגד נוהל חדש זה, כי הוא מטיל ענן כבד על טכס-הנישואין. מי מדבר אז על אפשרות הגירושין? זה כאילו פוגם בקדושת המאורע. אבל לא כן הוא. כי גם כל כתיבתה של ה"כתובה", בה קובעים כמה כסף האשה תקבל אם יתגרשו, גם הוא על פי תקנת חז"ל והם לא חשבו שזה מטיל שום ענן כבד של חששות.

לכן, בסיכום נראה לי שההצעה הזאת היא טובה וצריכים להציע אותה לכל זוג, ולערוך אצל עורך דין הסכם כזה. וצריכים עורך דין כדי שהנוסח של שטר-ההתחייבות יהיה חוקי ומחייב גם בבית משפט.

והקב"ה ירחם על כל עם ישראל, וכל אשה תמצא חן בעיני בעלה, וכל בעל ימצא חן בעיני אשתו. ולא יהרהרו למצוא תחליף בשדות זרים. ובמיוחד כאשר השנים חולפות, והאחד מהם מזדקן או מזדקנת, לא יעלו על דעתם לפרק את החבילה.

הערה: ראו עוד בנושא זה מאמרו של הרב אברהם סתיו (ר"מ בישיבת הר עציון) בכתב-עת צהר חוברת ל"ה; ומאמרו בערוץ שבע (כב אלול, תשע"ה), ונוסח אחר של ההסכם ע"י הרב בניהו ברונר (כתב-עת צהר, כ"ז).